

APUNTS PER A
UNA HERSTÒRIA
SOBRE MONTJUÏC

PER QUÈ UNA HERSTÒRIA DE MONTJUÏC?

Her-story és un terme que va començar a popularitzar-se en els anys 70, en el context feminista anglosaxó, per a visibilitzar la història des del punt de vista de les dones. Implica no sols investigar i explicar què han fet les dones i altres identitats dissidents, sinó també tenir en compte els seus relats i la seva memòria a l'hora d'escriure la història.

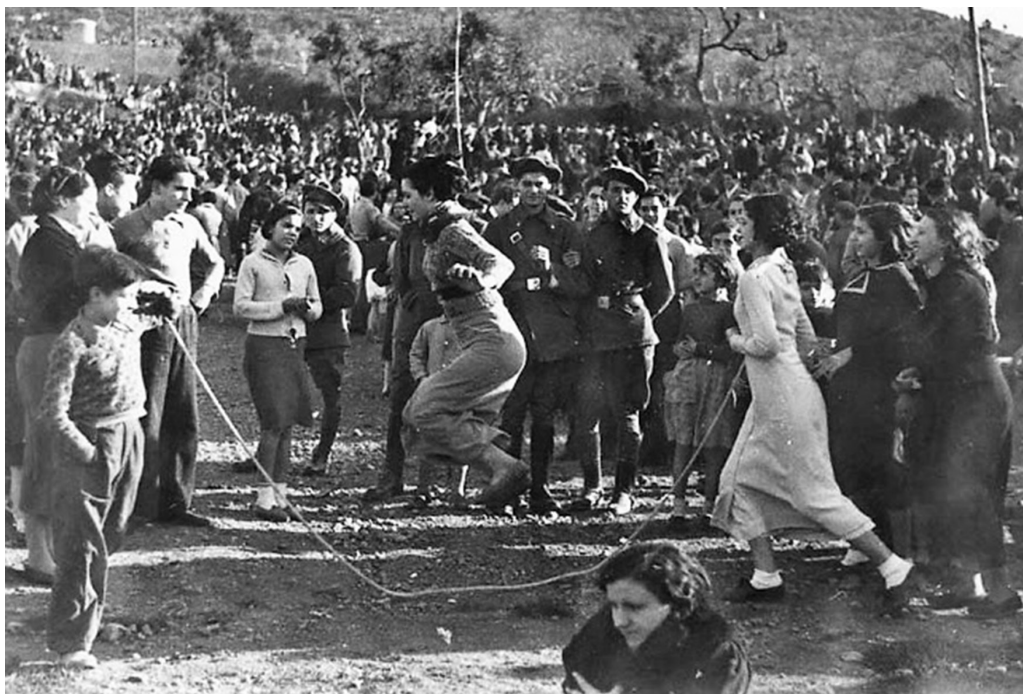
Her-story sorgia d'una crítica profunda a l'androcentrisme de la mirada sobre el passat i de les dificultats que s'interposaven a les dones per a publicar els seus treballs de recerca o ficció històrica.

Fer Herstòria: accedir a fonts que parlen sobre les dones i altres identitats dissidents, recobrar veus que han estat silenciades, mirar amb altres ulls cap a un passat que ha estat explicat amb veu heteronormativa, masculina i blanca. En definitiva, construir la nostra memòria col·lectiva amb perspectiva feminista i de justícia social.

El Poble Sec és un barri amb una història rica i complexa: marcat pel port i la muntanya, transitat per la burgesia gràcies als seus teatres i cafès alhora que casa de la classe obrera, al costat de les fàbriques. Casa de les immigrants del sud i de l'oest peninsular que van pujar la muntanya amb les seves barraques. També casa de la resistència en el 36, amb les seves famoses barricades de la Bretxa de Sant Pablo, on avui s'entrecreuen la Avinguda Paral·lel i la Ronda de Sant Pau. Llar de moltes dones sense nom que treballaven al costat del port, en els teatres, en els carrers.

QUÈ SABEM SOBRE LA MUNTANYA?

Festivitat de l'enterrament de la sardina, 1935. Tres Pins

La muntanya s'higienitza, s'aburgesa, es disciplina i es tecnifica, tot amb un mateix projecte amb diferents tentacles, sobretot durant les primeres dècades de segle XX. Com es va modificar, concebre, dissenyar, materialitzar la muntanya, l'urbanisme, els parcs, els usos... va afectar a com es va usar i s'usa. Però la tecnificació i la regulació, no en va determinar sempre l'ús, i aquí està la meravella de la vida, la resistència i l'apropiació.

Per exemple, l'Expo de 1929 i el parc d'atraccions de Maricel eren part d'aquests espais de cultura burgesa i tecnoflica, dissenyats per homes i pensant en models de gènere determinats, i transformadors del paisatge de Montjuïc. Però també podien ser espais femenins i feminitzats en algun moment. D'aquí les imatges de les joves davant de la muntanya russa, de dones passejant juntes per les fonts, dels safaretjos plens de vides i de converses, dels enterraments de la sardina amb balls i vi, de les gitanes vivint i gaudint, de les nenes de l'escola del Bosc fent experiments científics en mig dels parcs... La història d'aquestes persones que van habitar la muntanya no es troba amb facilitat, tot i que sabem, per les veus i per les imatges, i perquè ho experimentem nosaltres mateixes, que han sigut.

Amb aquest text volem recollir algunes pinzellades sobre una memòria possiblement feminista relacionada amb la Muntanya de Montjuïc, no amb la intenció de ser rigoroses (això us ho deixem a les historiadores), ni rendir culte a personatges particulars, sinó amb l'ànim d'inspirar-nos per a aquesta tasca col·lectiva que és somiar juntes. En alguns casos, parlem dels usos i dels canvis, i en d'altres parlem de les persones que ara inspiren aquests espais, tot amb la contradicció evident entre l'ús popular i l'ús "patrimonial". Parlar de la Carmen Amaya pot evocar el passat artístic del barri i alhora la vivència de tantes dones gitanes anònimes que va habitar aquests indrets; parlar de la Petra Kelly ens serveix per visibilitzar la vigència de l'ecofeminisme, però som conscients que si en parlem, és perquè s'ha pres la decisió institucional de dedicar-li "un jardí" (i per què no a la Berta Cáceres?). Volem, en definitiva, que aquesta publicació sigui només una aportació i un començament que ens motivi a re-escriure, re-pensar i re-conquistar la nostra memòria col·lectiva.

Volem recollir algunes pinzellades sobre una memòria possiblement feminista relacionada amb la Muntanya de Montjuïc, no amb la intenció de ser rigoroses (això us ho deixem a les historiadores), ni rendir culte a personatges particulars, sinó amb l'ànim d'inspirar-nos per a aquesta tasca col·lectiva que és somiar juntes

MARGARITA XIRGÚ

Margarita Xirgú (1888 - 1969) té una plaça al barri del Poble Sec per la seva important trajectòria com actriu i directora teatral. Va estar ben vinculada al món cultural des de petita i era assídua als ateneus populars, que al principi freqüentava amb el seu pare. El seu sobrenom era *Margarita La Roja*. Va ser una gran impulsora de les obres teatrals de Federico García Lorca, actuant tant a Espanya com a l'Amèrica Llatina i participant com actriu de cada estrena de l'escriptor.

Durant el franquisme, va estar exiliada entre Argentina, Xile i Uruguai. No tornaria fins la final de la dictadura. Diaris del règim li van dedicar articles no massa simpàtics sobre el seu compromís com a gran artista de la República.

La seva manera d'interpretar, així com la companyia teatral de la que era directora, van deixar empremta als diaris de l'època on es llegien lloances a la seva professionalitat, originalitat i posada en escena. "Quan s'unia la seva poesia amb la de Lorca es convertia allò en alguna cosa enorme, excepcional, que paralitzava a la gent".

La seva parella durant un temps, tot i que mai es va fer públic, va ser

El suïcidi de l'Irene Polo, anys després de la seva separació, va suposar un dur cop a l'artista. Però, sens dubte, serà l'assassinat de Federico García Lorca en mans dels franquistes el que li farà patir més des de la llunyania de l'exili

Irene Polo. Periodista catalana d'esquerres que va acompanyar-la per la seva gira a l'Amèrica Llatina. Però, la persecució a la dissidència sexual de l'època i les necessitats econòmiques van fer que Margarita Xirgú tingués dos matrimonis amb homes. Un d'ells fins la seva mort al 1969.

El suïcidi de l'Irene Polo, anys després de la seva separació (una va exiliar-se a Buenos Aires i l'altra a Xile) va suposar un dur cop a l'artista. Però, sens dubte, serà l'assassinat de Federico García Lorca en mans dels franquistes el que li farà patir més des de la llunyania de l'exili. Com a homenatge pòstum a Lorca, intervingué en la pel·lícula Bodas de sangre, filmada a l'Argentina a finals del 1938.

Es diu que, abans de morir, Xirgú va dir que els grecs tenien raó: l'exili era el més terrible dels càstigs.

El periodista Àngel Zúñiga va llançar la primera iniciativa pro-monument a Margarita Xirgu el 1968, un any abans de la seva mort. Però, no va trobar cap suport.

Ja en 1970, un nou intent: Aquesta vegada a través de l'actor i deixeble de Xirgú, Alberto Closas, que juntament amb el diari "La Premsa" va obrir una subscripció popular pro-monument a Barcelona. Premsa i artistes es van unir a la iniciativa. Els beneficis d'algunes funcions, així

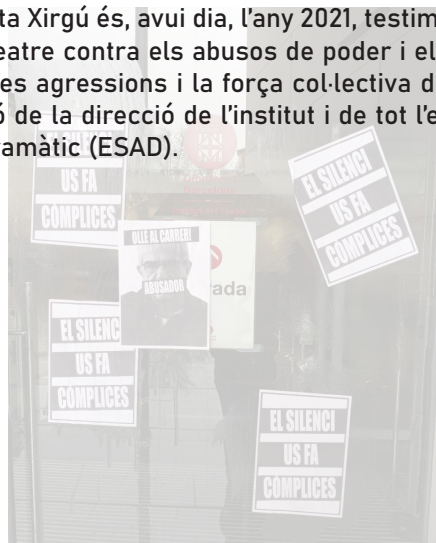
com donacions de persones admiradores de l'actriu, van començar a acumular-se en un compte per al monument a Xirgú. Es parlava, llavors, que aquest se situés a Montjuïc, a prop de Teatre Grec i que representés a l'artista en tot el seu potencial i bellesa.

Per la seva banda, la Societat General d'Autors d'Espanya, ampliant la iniciativa, es va dirigir a Alcaldia demanant que es dedicués un carrer en la seva memòria.

El monument no es va construir mai a Montjuïc. Ni tan sols a la finalment anomenada Plaça Margarita Xirgú.

No va ser fins al 1988, en un angle de l'edifici gòtic de l'antic Hospital de la Santa Creu, i gairebé davant de Teatre Romea, que l'Ajuntament de Barcelona va col·locar una escultura abstracta d'Eudald Serra en memòria de Margarita Xirgú.

La plaça Margarita Xirgú és, avui dia, l'any 2021, testimoni d'una revolta en el sí de l'Institut del teatre contra els abusos de poder i el masclisme endèmic. La visibilització de les agressions i la força col·lectiva de moltes estudiants han forçat la dimissió de la direcció de l'institut i de tot l'equip directiu de l'Escola Superior d'Art Dramàtic (ESAD).

IRENE POLO

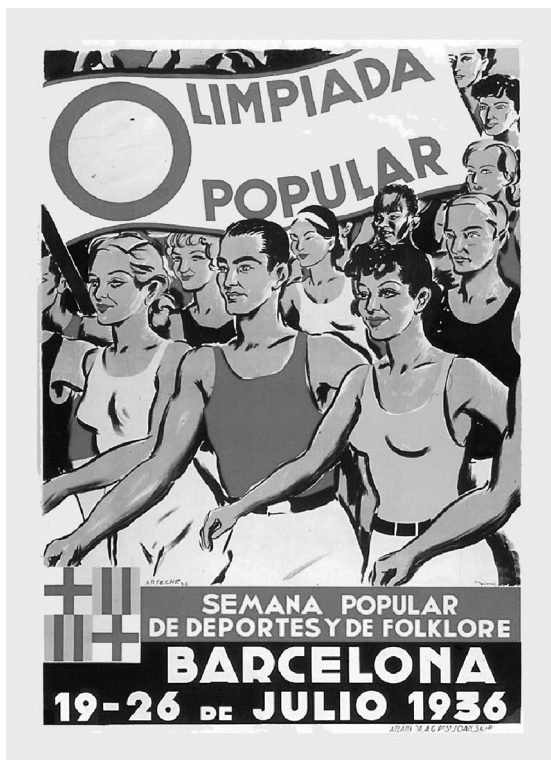

Irene Polo, nascuda a Barcelona en el si d'una família de condició força humil, va ser una de les primeres dones periodistes a publicar en premsa catalana. Fou redactora dels més importants diaris barcelonins dels anys 30 amb articles sobre l'ús del pantaló per a les dones i reportatges de denúncia social sobre les vides de la classe treballadora.

Va atrevir-se amb tots els estils periodístics i va arribar a informar d'esdeveniments tan rellevants com el judici a Madrid a l'ex-govern de la Generalitat de Catalunya pels successos d'octubre de 1934 o les vagues revolucionàries en les mines de Sallent i Súria.

Va viure al carrer Blasco de Garay del Poble Sec. El 1936 va marxar a Amèrica, com a representant de la companyia teatral de Xirgú. Es va exiliar a Buenos Aires, sabent que tornar a l'Espanya franquista era perillós per a ella. Va morir per suïcidi als 32 anys.

ESTADI OLÍMPIC

Els Jocs Olímpics no són només esport: suposen transformacions profundes per a la ciutat que els alberga. Remodelacions urbanes i inversions que solen beneficiar al gran capital, arraconar o expulsar veïnes i generar treball precari. Però no sempre ha estat així.

Del 19 al 26 de juliol 1936, Barcelona es proposava celebrar les Olimpíades Populars, com a resposta a la celebració dels XI Jocs Olímpics moderns a Berlín, sota el règim nazi. L'ascens de Hitler i la seva política antisemita no van ser motius suficients per a la cancel·lació dels jocs per part del Comitè Olímpic Internacional, malgrat la pressió i boicot de diversos països.

Del 19 al 26 de juliol 1936, Barcelona es proposava celebrar les Olimpíades Populars, com a resposta a la celebració dels XI Jocs Olímpics moderns a Berlín, sota el règim nazi

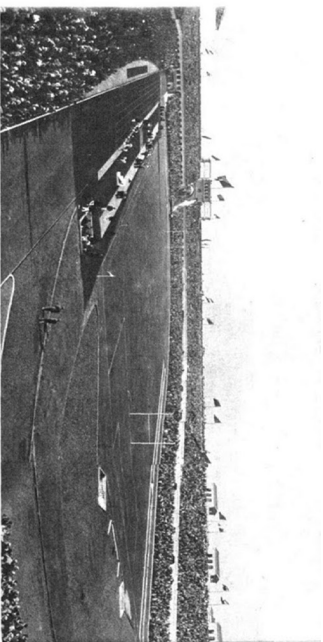

VPA. Club femení d'esports

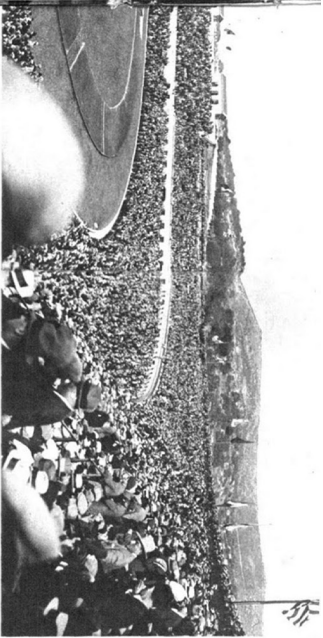
No eren exactament unes Olimpíades obreres (motiu pel qual el POUM es va desmarcar), sinó uns jocs antifeixistes amb una ampli suport polític de les esquerres tant socialistes com comunistes.

A la ciutat es van desplaçar milers d'atletes de la península, provinents de França, Suïssa, el Marroc, Algèria o els Estats Units, en una vintena de delegacions que havien inscrit a més de 6000 esportistes. Però, el mateix dia de la seva inauguració, les tropes van perpetrar el cop d'estat contra la República. Moltes esportistes van canviar la pista per les armes passant a formar part de les Milícies Antifeixistes.

El mateix dia de la seva inauguració, les tropes van perpetrar el cop d'estat contra la República. Moltes esportistes van canviar la pista per les armes passant a formar part de les Milícies Antifeixistes

El Estadio de Montjuich, donde se celebró este año la gran Olimpiada Popular, a la que asistieron representantes olímpicos de veintidós países.

Este año más de diez economías deportivas del mundo y, desde luego, el más importante de los celebrados hasta ahora en España.

Centenares de atletas, representarán en Barcelona el próximo domingo la gran Olimpiada Popular

MONTJUICH,

Centenares de atletas, representarán en Barcelona el próximo domingo para celebrar la gran Olimpiada Popular

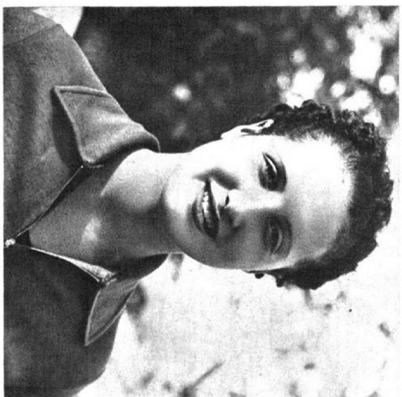
PUERTO OLIMPICO

La Olimpiada Popular, que la Federación Española de Atletismo, por iniciativa de la Comisión Olímpica Española, va a celebrar en el estadio de Montjuich, el próximo domingo, en la tarde, a las 10 de la mañana, y en muchos más sitios, en cada capital de España, es una de las más importantes del mundo.

La Olimpiada Popular, que la Federación Española de Atletismo, por iniciativa de la Comisión Olímpica Española, va a celebrar en el estadio de Montjuich, el próximo domingo, en la tarde, a las 10 de la mañana, y en muchos más sitios, en cada capital de España, es una de las más importantes del mundo.

La Olimpiada Popular, que la Federación Española de Atletismo, por iniciativa de la Comisión Olímpica Española, va a celebrar en el estadio de Montjuich, el próximo domingo, en la tarde, a las 10 de la mañana, y en muchos más sitios, en cada capital de España, es una de las más importantes del mundo.

La Olimpiada Popular, que la Federación Española de Atletismo, por iniciativa de la Comisión Olímpica Española, va a celebrar en el estadio de Montjuich, el próximo domingo, en la tarde, a las 10 de la mañana, y en muchos más sitios, en cada capital de España, es una de las más importantes del mundo.

María Mola, atleta española representando a España en la Olimpiada Popular.

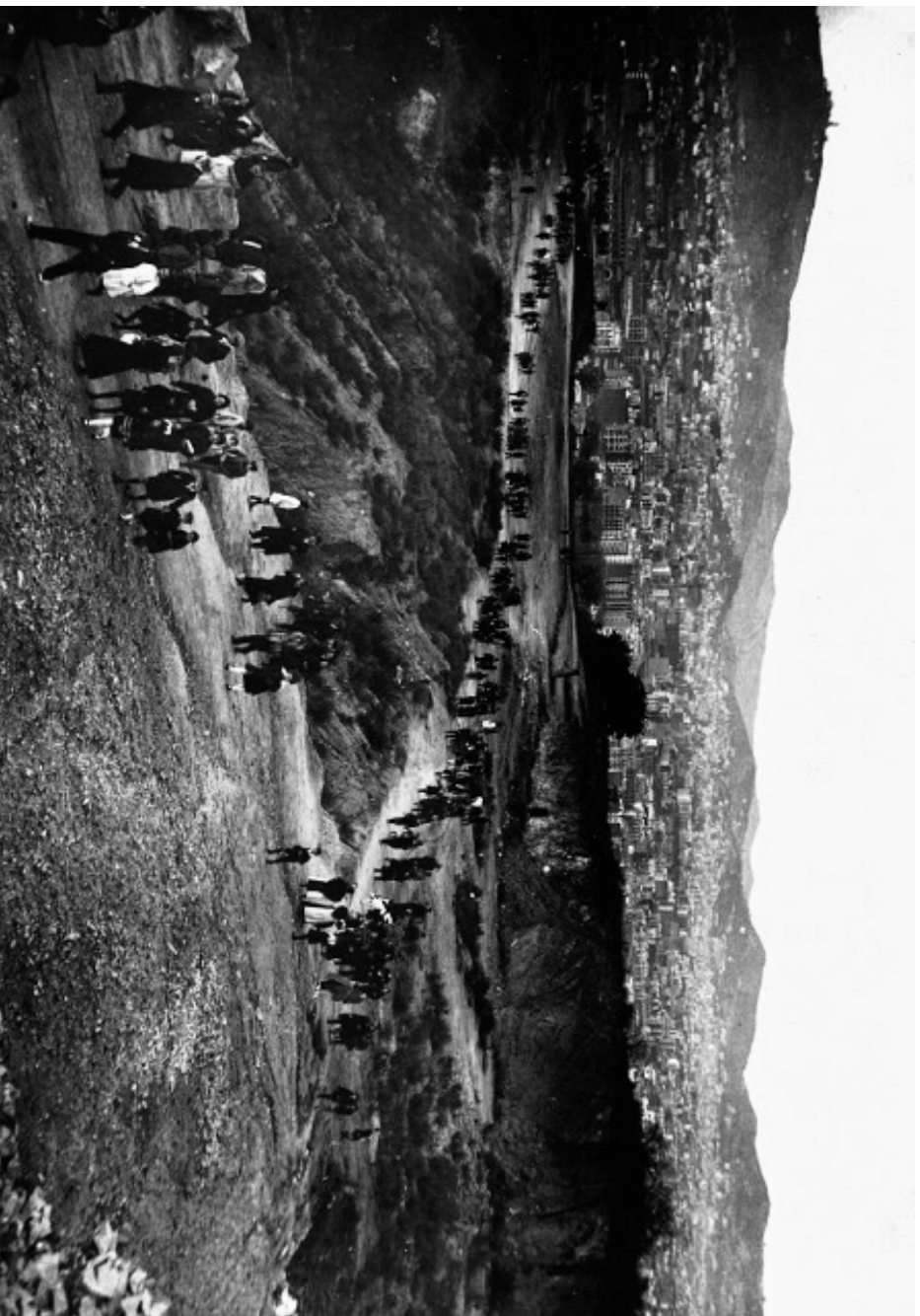
Los atletas españoles en la Olimpiada Popular.

La Olimpiada Popular, que la Federación Española de Atletismo, por iniciativa de la Comisión Olímpica Española, va a celebrar en el estadio de Montjuich, el próximo domingo, en la tarde, a las 10 de la mañana, y en muchos más sitios, en cada capital de España, es una de las más importantes del mundo.

Tornant a l'organització dels Jocs Populars, és impossible no fixar-se en la participació de les dones: es preveia la presència de més de 200 dones només en la delegació catalana i, a més, formava part del comitè organitzador, el Comitè Català pro Esport (CCEP), el Club Femení i d'Esports de Barcelona.

El Club va ser un dels espais de dones i feminista (així va ser definit per les dones que en formaven part d'ell) vinculat a propostes progressistes i catalanistes. Fundat l'any 1928, va ser la primera entitat esportiva només per a dones en tot l'estat espanyol i, a diferència del Lyceum Club, un important espai cultural per a dones fundat en 1930, tenia caràcter popular. El Club Femení i d'Esports va tenir diversos seus, entre elles la de Plaça Espanya, i es practicaven diversos esports: natació, gimnàstica, atletisme, esgrima, tennis, bàsquet, patinatge, excursionisme, hoquei...

El Club volia ser un espai més enllà de l'esport, on cos, cultura i esperit fossin igualment importants. Hi havia una secció infantil, servei de biblioteca i s'organitzaven activitats socials i culturals a més de participació política, com la campanya pro-amnistia de 1930 o el plebiscit per l'estatut, en 1932.

-Pujada a Montjuic, 1910-1920

PETRA KELLY

Petra Kelly (1947-1992) va ser una coneguda activista ecopacifista i una de les fundadores del partit dels Verds d'Alemanya (juntament amb unes mil persones, el 1980). Abans, havia pertangut al Partit Socialdemòcrata d'Alemanya (SPD) i es va presentar com a cap de llista a les eleccions europees de 1979.

Va créixer en un ambient favorable a l'esperit crític, creat per la seva àvia i la seva mare. Va viure part de la seva infància i joventut als EUA, i va tornar després a Alemanya, on es va convertir en una estrella mediàtica en un context polític protagonitzat absolutament per homes blancs i heterosexuales.

Petra Kelly va dir dels Verds que era "el partit antipartit".

Assembleari, ecologista, a favor de la redistribució de la riquesa, feminista i defensor de les dissidències sexuals, antibel·licista i contrari a l'OTAN, es va crear amb un ampli suport d'esquerres (camperoles, pacifistes cristianes, militants comunistes i autònoms) i excloent ecologistes conservadors i d'ultradreta. El 1983 van entrar al parlament i, durant els anys següents, el seu desenvolupament va estar marcat pels conflictes entre les ales "fonamentalista" (a la qual pertanyia Kelly) i "realista" del partit: mentre els fondis van defensar una línia esquerrana més radical, lleial als principis fundacionals del partit, els realos van ser afins a la integració en el sistema parlamentari, per a fer possible la participació en pactes de govern amb l'SPD. Finalment, es va imposar la línia realo defensada per Joschka Fischer i Daniel Cohn-Bendit.

Si entre els anys 1990 i 1991 el partit va ser abandonat per quasi 10.000 membres, la majoria activistes d'esquerra, l'any 1999 va

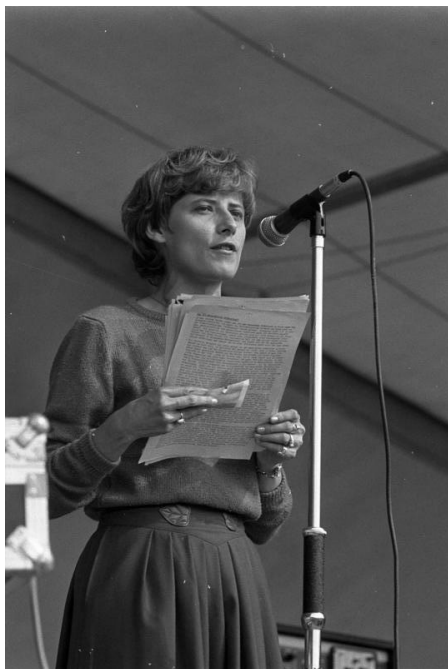
Es recrea la seva història com una paradoxa [...] Com si la violència masclista no afectés exactament totes les dones o com si la vida i la política no tinguessin res a veure

arribar a un punt de no retorn amb el suport a la participació d'Alemanya en el bombardeig de Iugoslàvia. Aquesta acció bèl·lica va provocar centenars de morts i un impacte ecològic incalculable a causa de les bombes d'urani empobrit: un autèntic "imperialisme humanitari". Després, van venir les reformes socials i laborals, la flexibilització del treball, la precarització del mercat laboral, la política migratòria lluny de l'ideal original de "fronteres obertes" i l'aprovació de mesures que van empitjorar l'accés a la salut per a les persones amb menys recursos. Els Verds: el partit dissident que va esdevenir en un ecologisme progre o eco-capitalisme.

Però durant aquests últims anys de desfeta absoluta de la promesa radical, Kelly ja era morta. Era una dona de les que molesten i sobre ella es va dir de tot arran del seu assassinat, perpetrat per la seva parella (la versió oficial va ser que es va tractar d'un doble suïcidi).

Trobem inclús que es recrea la seva història com una paradoxa: la dona que no va saber separar vida personal i política, que va propagar un discurs en contra de la violència vers les dones i que finalment va morir sola i per violència masclista. Com si la violència masclista no afectés exactament totes les dones o com si la vida i la política no tinguessin res a veure.

L'escultura que, des de 1993, recorda una de les seves famoses frases en aquest jardí ("No hi ha un camí vers la pau, la pau és l'únic camí"), és una dona (nua)

que abraça la Terra. Com si l'amor, potser maternal, pogués salvar-nos de l'autodestrucció a la qual estem abocades a causa del capitalisme ferotge. Precisament, quan va entrar al parlament, Kelly va dir: "Les feministes que treballen en moviments per la pau i l'ecologia de vegades són vistes com una mena de mares Terra protectores, però això és un estereotip massa còmode. No som submises ni febles. Estem enfadades, per nosaltres mateixes, per les nostres germanes i pels nostres fills que pateixen i per tot el planeta, i estem decidides a protegir la vida a la Terra."

Els ecofeminismes, lluny d'aquesta visió bucòlica, plantegen una crítica feroç a l'economia i la política que s'oposen a la vida, destruint les possibilitats materials d'existència, generant pobresa (econòmica, ambiental i natural) i desigualtat. És la consciència vers la natura i la defensa de la terra, no com a possessió, sinó com a llar i inclús com a cos inseparable de la comunitat. El capitalisme explota cossos i explota l'ambient: és més, exporta aquesta explotació amb la necropolítica, generant mort, ja sigui per les condicions d'insalubritat i d'inseguretat a les fàbriques externalitzades o amb l'enviament/ venda de residus als països més pobres. També expulsa sistemàticament a les persones del territori, a petita i gran escala.

En contra de l'eco-capitalisme o la moda del reciclatge empresarial i els productes eco de les grans superfícies, els ecofeminismes promouen les lluites per l'habitatge, l'urbanisme feminista, l'agroecologia i la permacultura, la reapropiació dels recursos, la sobirania energètica i l'autodeterminació dels nostres cossos i les nostres vides.

CARMEN AMAYA

Carmen Amaya (1818?-1963) va néixer al Somorrostro. Es tractava d'un barri de barraques a on vivien famílies gitanes, situat a la platja entre el llavors Hospital d'Infecciosos als afores de la Barceloneta i la riera del Bogatell. Eren habitatges molt precaris que pateien les inclemències meteorològiques constantment.

Als Jardins de Joan Brossa trobem l'escultura que la representa potser en commemoració de la seva actuació per Alfons XIII a la inauguració de l'Exposició Internacional de 1929, amb només 11 anys. Un inici de carrera digne del seu sobrenom, La Capitana. De ben segur va ser una dona *de armas tomar*.

Probablement sigui la ballaora més icónica i reconeguda del món. Fet no exent de mèrit per una dona de classe humil amb poca formació, que es va fer a ella mateixa treballant durament, i que va tenir la capacitat de treure endavant una gran companyia girant arreu del món.

El ball flamenc li deu a la Carmen Amaya el prestigi i la valoració que té internacionalment avui dia. Va contribuir a donar-li visibilitat i tot i que no va fer escola, el seu art va canviar el ball tant de dones com d'homes per sempre.

Cal recordar que la professió de ballaora era poc valorada, en part, per la divisió sexual del treball també existent al flamenc. Originàriament, els homes tenien tasques considerades més prestigioses per l'esforç intel·lectual que s'hi associava, com és el cant o el toque de guitarra. Per les dones es reservava el ball, més relacionat amb la bellesa física del cos. No tenien, doncs, les ballaoras, i artistes flamenques en general, gaire consideració social si afegim, a més, que el flamenc es relacionava amb la vida nocturna, la marginalitat i la prostitució.

La professió de ballaora era poc valorada, en part, per la divisió sexual del treball també existent al flamenc

Ser ballaora en els temps de l'Amaya portava implícit ser una dona valenta, desafiant de convencions socials. Sovint eren veritables supervivents, que volien fugir d'una vida de misèria. Moltes eren dones emancipades, potser forçosament, doncs el món de la faràndula de vegades era incompatible amb el de la vida familiar tradicional.

Coneixem la Carmen Amaya, però amb ella van ballar moltes altres dones amb *poderío* que van obrir camí perquè totes puguem ballar avui. I ballar, ja ho sabem, és fonamental per a la nostra revolució.

Colita (Isabel Steva Hernández) Barcelona, España, 1940. Jueriga gitana en Montjuïc.

TRES XEMENEIES DES DEL MIRADOR DE MIRAMAR

L'origen del nom "Poble Sec" es troba en el fet que l'activitat de les fàbriques tèxtils que s'instal·len a mitjans del XIX va assecar els pous de les Hortes de Sant Bertran, ja que requerien grans quantitats d'aigua per generar vapor per als telers. Va ser d'aquesta manera que la gent va començar a referir-se al nostre barri com a un lloc sec, en contrast amb l'abundància d'aigua que va fer possible que les fàbriques funcionessin.

Tothom coneix la vaga de la Canadenca del 1919, recordada per les tres icòniques xemeneies del nostre barri. Difícil d'oblidar quan la lluita obrera en forma de vaga i solidaritat, amb acomiadaments i detencions, va aconseguir el dret a la jornada de vuit hores, tot i que moltes persones - dones, migrants, gitanes, persones trans, classes baixes, treballadores sexuals - vivim en el propi cos la certesa que resten molts drets laborals per conquerir.

Les dones fa temps que diem prou davant un sistema que ens condemna a vides precàries, sense grans eslògans, anònimament, reivindicant el pa i el sostre des de sempre, com avui mateix. El patriarcat que impera a la nostra societat fa que sigui menys coneguda la lluita de les dones obreres, que abans ja van fer la primera vaga de totes, que va culminar l'any 1918 en una vaga de subsistències a Barcelona.

“ Volem menjar barat
I si això no logrem,
Algú pagarà el pato!
Ai, ai, ai...
Per les dones va ésser

Una mala setmana,
Quan anaven pel carrer,
Cridant, ai, ai ai...
Que tenim gana

Fou una revolta protagonitzada per dones al marge de les organitzacions sindicals, és a dir, autònomes, basades en xarxes de suport mutu quotidià

Cantaven les dones barcelonines el gener de 1918, quan reclamaven una baixada de preus en els productes de primera necessitat alhora que denunciaven escassetat d'abastiment. Tot Plegat va derivar en una revolta que va sotragar la societat del moment. Hi hagué manifestacions diàries, conflictes i trifulgues als mercats. Les dones no podien creure la manca de subsistències i saquejaren comerços, per vendre els productes després a preus que consideraven justos. Els primers dies reivindicaren el preu i la manca de carbó, per afegir-hi després més productes, així com reduccions dels preus del lloguer, creant juntes comitès de defensa de llogateres i parant desnonaments, com ara fan els sindicats de barri i de llogateres, més de cent anys després.

La forta repressió policial, amb càrregues i detencions, va radicalitzar el moviment afegint a les demandes l'amnistia per les detingudes. Les accions esdevingueren més violentes, dirigides per dones llibertàries que promovien l'acció directa. Varen estar al carrer tres setmanes, aconseguint baixades considerables de preus.

Fou una revolta protagonitzada per dones al marge de les organitzacions sindicals, és a dir, autònomes, basades en xarxes de suport mutu quotidià. Les dificultats de la dona obrera per conciliar la jornada laboral amb la domèstica de ben segur requeria l'ajut de família, amigues i veïnes. Fou als mercats, als safarejos i a les places a on conspiraren per organitzar-se i reivindicar una vida digna. Segurament per això no té l'estatus històric que altres protestes socials van adquirir.

El 2015, recuperàvem el concepte de la vaga de totes per reapropiar-nos de la vaga com a eina de lluita que exclou tantes altres lluites de treballadores fora del que se'n diu treball productiu

El 2015, recuperàvem el concepte de la vaga de totes per reapro-

piar-nos de la vaga com a eina de lluita que exclou tantes altres lluites de treballadores fora del que se'n diu treball productiu. Es desplaçava així el subjecte hegemònic per incloure'n altres realitats i necessitats, ampliant la definició de feina per incloure tot allò que fem majoritàriament les dones i identitats de gènere dissidents de manera gratuïta per sostenir la vida.

Any rere any, ens aturem i ens celebrem com a subjectes polítics, diverses, rebels i organitzades caòticament, resistint a base de suport entre iguals. Fartes de l' "això no toca" d'alguns companys, amb arguments sobre "altres necessitats més urgents". No hem aconseguit que empatitzin i siguin veritablement aliats de la nostra lluita i cada cop és més irrellevant. Si no ens fan costat, i no es fan a un costat, trobarem el camí com sempre, amb suport mutu i creativament. Perquè, com deia la Lolo Rico, soles no podem, però amb amigues sí.

Safareig a Montjuïc

VALERIE POWLES

Enlluernada per la idea d'una vida sota el model de l'anarquisme barcelonès, que va transcendir les fronteres durant la Guerra Civil, Valerie Powles (1950 - 2011) arriba al Poble Sec, des de la ciutat anglesa de Birmingham, el 1977. En primer moment, en realitat, viu al carrer Parlament, però finalment s'instal·la al carrer Margallaes, amb vistes a Montjuïc. És des d'aquest carrer, un dia traient el cap al balcó, que descobreix el que pot ser una porta en la muntanya de Montjuïc. Aquí comença la història de la defensa i recuperació del que ara és el Refugi 307. Ella mateixa va decidir baixar i comprovar de què es tractava aquella porta que havia quedat al descobert mentre es tirava a terra una antiga fàbrica per començar el que serien les obres del Parc de la Primavera. Va inspeccionar de prop i es va adonar que era una espècie de túnel que continuava i que no feia part de les obres noves. Va investigar i va descobrir el refugi.

Al documental participatiu *Saps qui era la Valerie Powles?*, elaborat per les criatures del Poble Sec sota el marc de la iniciativa *La Maleta del Cine*, s'explica com ella mateixa va ser capaç de baixar i posar el cos enfront de les màquines que venien a enderrocar el que és una part important de la memòria del nostre territori.

El veïnat es protegia en aquests refugis, a to de sirena, de les bombes

que per primer cop en la història bèl·lica arrasaven directament amb les ciutats. I és que la Guerra Civil Espanyola va ser la primera en què els bombardejos aeris es feien a les ciutats, atacant la reguarda i matant indiscriminadament. Un assaig del que seria la Segona Guerra Mundial. Molts d'aquests refugis, que van salvar vides, van ser construïts pel mateix veïnat dels barris.

“S’indignava enfront del desinterès i la desídia que encara provoca el passat al nostre país. Comptava la de vegades que havia trobat fotografies, cartells o documents valuosos tirats a les escombraries o abandonats en una cantonada”

La vehemència característica de Valerie, així com el seu compromís amb la memòria històrica, la llibertat i el Poble Sec, van fer que ara comptem amb un refugi recuperat, cuidat i que es pot visitar. Tot i que cal dir que li va costar temps i esforços convèncer l’Ajuntament de Barcelona de mantenir l’espai com a museu. Per això, és cèlebre la seva frase: “No sé si no em fan cas per ser dona, estrangera o anarquista”. Va ser el 1996, amb el suport del Centre de Recerca Històrica del Poble Sec (Cerhisec) que s’aconsegueix la fita.

Però, aquesta no va ser la seva única batalla històrica. També la recuperació dels arxius del Teatre del Molino van ser un compromís per a ella. El 1998 un inversor rus va comprar el teatre El Molino i va decidir desfer-se de la decoració modernista de 1913. Valerie va veure als obrers llençant tot allò i ràpidament es va mobilitzar per salvar-la, inclús agafant els objectes de les escombraries. Algunes peces van ser cedides per a diverses exposicions i les altres van ser donades a l’Institut de Teatre. De fet, segons expliquen, la creació de la plataforma Fem girar El Molino, impulsada per Powles, va ser imprescindible per a la conservació d’aquest teatre.

Al barri, Valerie Powles va deixar empremta entre moltes amigues que la recorden com la gran defensora de la memòria històrica. “Aquesta veïna del Poble Sec va ser el detonant d’alguns dels exemples més sonats de recuperació de la memòria històrica a la Barcelona dels últims anys”, diu l’escriptor i periodista Xavier Theros en una columna en memòria de la Valerie, publicada amb motiu de la seva mort. En el text també recorda com “s’indignava enfront del desinterès i la desídia

que encara provoca el passat al nostre país. Comptava la de vegades que havia trobat fotografies, cartells o documents valuosos tirats a les escombraries o abandonats en una cantonada”.

Diuen que, quan va morir, estava obsessionada per trobar a la muntanya la Font d'en Conna, un espai que era el preferit de les famílies treballadores per celebrar la revetlla de Sant Joan. La Valerie ens va deixar treball per fer.

Les seves amistats li van fer un monument, on hi descansen part de les seves cendres: una pedra roja i negra al camí que des del Passeig de l'Exposició puja al Camp Municipal de Fútbol de la Satalia.

Valerie s'indignaria força en saber que espais tan emblemàtics de la lluita obrera com el Parc de les Tres Xemeneies, escenari de la batalla per una jornada laboral de 8 hores, no tenen un tractament especial com a espais museu ni es transformen en espais comunitaris pel barri. Ens al contrari, aquesta zona porta abandonada molt de temps i els edificis que van ser part de La Canadencia són actualment protagonistes d'una requalificació sospitosa entre l'administració pública i entitats privades perquè la propietat pugui transformar els edificis en rendibles oficines a canvi d'una cessió de part de l'espai, d'una injecció de milions que revertissin al barri o el compromís de l'empresa en invertir en la millora i conservació de la plaça. Tot això, quan fa dos anys l'Ajuntament rebutjava la idea del veïnat del barri d'expropiar els edificis i cedir l'espai a projectes comunitaris, mantenint la memòria històrica. En aquell moment, la requalificació del sòl semblava inviable, tot i la pressió de moltes veïnes per mantenir les Tres Xemeneies pel barri.

BARRAQUES AHIR I AVUI

“El carrer Poeta Cabanyes troba en la seva perllongació muntanya amunt una tirallonga de barraques -anomenades huertos- per a les quals aquesta pujada és el carrer principal. Se suposa que n’hi ha unes cinc-centes, encara que ningú no s’ha dedicat mai a comptar-les en aquest país tan poc sociològic de fets. En altres zones del Poble Sec, més properes al carrer Conde de Asalto (antic Nou de la Rambla), hi ha barraques de gitanos, d’immigrants més antics, estranys edificis construïts entre roques, on s’entra a través d’inversemblants passadissos amb arcades morunes.” (Extracte del llibre *El Montjuïc del segle XX* de JM. Huertas Claveria, 1969).

El barri del Poble Sec, juntament amb bona part de la muntanya de Montjuïc i altres zones de Barcelona, com el Poble Nou, El Carmel, Can Tunis o Les Corts, va ser l'escenari, durant el segle XX, de les històries de les famílies i veïnes que van viure les dures condicions del barraquisme. Aquest fenomen té les seves arrels a la dècada del 1880, quan la construcció de l'Eixample i la celebració de l'Exposició Universal van requerir l'extracció de pedra de la muntanya de Montjuïc.

Les primeres barraques es van conèixer com els Horts perquè es van construir en terrenys agrícoles. En aquells anys, la muntanya estava majoritàriament conreada. Cap a l'any 1914 ja s'hi comptaven unes 5.000 barraques a Montjuïc, on havien crescut barris sencers amb l'arribada de persones de tota la península per treballar a les pedreres. La immigració durant la postguerra va convertir Montjuïc en la zona de barraques més poblada de la ciutat. De fet, als anys 60 ja vivien prop de 20.000 persones.

Sovint, a les barraques, hi vivia més d'una família. No hi havia aigua corrent ni clavegueram, i les veïnes havien de fer llargs trajectes per aconseguir aigua potable de les fonts públiques. La majoria, però, sí que disposaven d'electricitat. Aquestes condicions van forçar a la població a organitzar-se col·lectivament per exigir solucions d'habitatge a les autoritats. Però també, alguns nuclis van optar per l'autoorganit-

Ho recorden com una zona molt mal condicionada, on s'hi passava molta gana, però tots formaven una família, sent així veritablement feliços. Un exemple de moviment comunitari i de treball pel bé comú que cal no oblidar.

zació davant la constant passivitat municipal. Per exemple, a les barraques de Jesús i Maria (al peu del cementiri de Montjuïc), va sorgir la cooperativa Germandat d'Estalvi, amb l'objectiu de "lligar diners i esforços per construir un barri de bell nou sense barraques i sense la pena que a vegades suposa marxar del lloc on estàs habituat a viure o que has après a estimar".

El reallotjament que en diversos moments va proposar l'administració moltes vegades topava amb la negativa de les habitants de les barraques, a causa de la forta cohesió de barri i el sentiment de pertinença, però també pel que suposava el trasllat a punts de la ciutat perifèrics, lluny d'amics, familiars i del seu lloc de treball. Les propostes de l'Ajuntament sovint consistien en expulsar-les als barris de la perifèria de Barcelona, com La Mina, La Pau, Sant Roc o Sant Cosme.

Aquests intents d'"expulsions" o "moviments" es van concentrar en moments importants de la història de la ciutat, quan semblava que les construccions de la muntanya desmuntaven la imatge de la Barcelona moderna que es volia donar cap enfora. La cita més important va

El reallotjament que en diversos moments va proposar l'administració moltes vegades topava amb la negativa de les habitants de les barraques, a causa de la forta cohesió de barri i el sentiment de pertinença

ser l'Exposició Universal de 1929, quan fins i tot es va edificar un llarg mur per separar l'Exposició de tots aquests nuclis.

Les que hi van viure allà ho recorden com una zona molt mal condicionada, on s'hi passava molta gana, però tots formaven una família, sent així veritablement feliços. Un exemple de moviment comunitari i de treball pel bé comú que cal no oblidar.

El gruix dels assentaments de barraques no va desaparèixer fins al 1973. Però no va ser fins més de 40 anys després que la ciutat va recordar i rememorar les persones i les lluites veïnals que van protagonitzar una memòria que semblava oblidada al Poble Sec. Lluites que van ser protagonitzades, segurament, per moltes dones anònimes, ja que es tractaven de lluites per la vida. El 2015 es va instal·lar una placa i es va desenvolupar un acte d'homenatge al veïnat que va viure a les barraques de Montjuïc.

El barraquisme no és una realitat tan llunyana al barri i a Montjuïc. Actualment, a la muntanya habiten quantitat de persones que per manca d'una regularització administrativa de la seva situació es veuen obligades a sobreviure l'exclusió habitacional. Igualment, el sensellarisme és ben visible al barri. Aquestes són les manifestacions més sagnants del problema d'habitatge que viu la ciutat, situacions per les quals es generen poques respostes col·lectives des dels moviments socials. Per la seva banda, les respostes institucionals, amb les seves limitacions, s'encaminen a pal·liar les conseqüències, però no enfoquen el problema d'arrel: la manca d'habitatge social real i la comercialització i especulació sense límits d'un bé bàsic per a la vida a la ciutat.

ROSA SENSAT

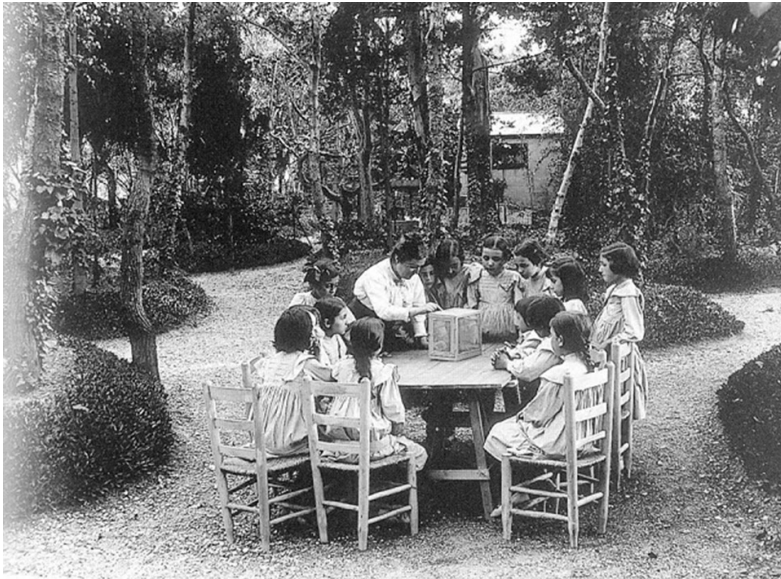

Rosa Sensat (1873-1961) va ser una mestra apassionada i compromesa amb l'educació de les criatures, convençuda de la necessitat d'una nova escola pública com a motor de transformació social. A més, la seva acbarà sent una figura clau de la divulgació científica dirigida a les dones.

El 1914 va iniciar l'Escola Municipal del Bosc, a Montjuïc: la primera escola pública a l'aire lliure i adscrita a les idees de l'Escola Nova

Va visitar experiències escolars d'avantguarda a Bèlgica, Suïssa i Alemanya allà pel 1912 i el 1914 va iniciar l'Escola Municipal del Bosc, a Montjuïc: la primera escola pública a l'aire lliure i adscrita a les idees de l'Escola Nova. Durant vint anys, va ser la responsable de

la secció de nenes de l'escola. De la seva experiència al Bosc va escriure el llibre "Vers una nova escola", publicat el 1934. En ell explica la vida quotidiana i els seus pensaments des de la pràctica directa.

Sensat va ser una ferma crítica de la vella escola de "l'erudició verbalista i l'intel·lectualisme infecund". Sempre allunyava les seves pràctiques pedagògiques de les habituals en l'antiga escola autoritària i repressora. Ella proposava una reflexió d'aprenentatge a través del bon sentit en la vida diària, evitant tecnicismes i valorant la persona en la seva integritat. Seva és la frase "La llibertat és una conquesta a la qual s'arriba per mitjà de l'educació i la cultura".

Amb l'arribada de la República el 1931, a Sensat se li ofereix la direcció d'un grup escolar ben nombrós al Milà i Fontanals: 1200 alumnes i 40 membres de professorat. Tot un repte. La guerra, però, va aturar el seu projecte. Anys després es negaria a tornar a un centre reaccionari i sota les mans "d'addictes al nou règim".

Rosa Sensat va ser titllada de 'roja y separatista'. La Comisión Superior Dictaminadora de Expedientes de Depuración, li negà diverses vegades la seva minsa paga de jubilació.

La seva figura va ser recuperada als anys 60 i actualment l'Associació Rosa Sensat continua la seva tasca de transformar l'escola pública i millorar l'educació amb mil persones sòcies entre mestres i professorat d'infantil, primària i secundària.

TERESA CLARAMUNT

Teresa Claramunt (1862 - 1931) va arribar a Sabadell als divuit anys, a la recerca de treball, en companyia del seu germà Josep, sis anys menor que ella. Allí va començar el seu treball com a teixidora. Durant les seves visites a Barcelona va entrar en contacte amb les idees anarquistes. Va participar activament a La vaga de les set setmanes que es va desenvolupar a Sabadell, el juliol del 1883, on exigien l'augment de salaris i unes millors condicions de treball.

Claramunt va organitzar, juntament amb López Montenegro i José Miquel i Antonio Gurri Bergés, el grup subversiu clandestí anomenat Lliga Anticlerical Monti Tognetti.

Ben convençuda dels seus ideals, sovint aixecava la veu, prenia la paraula i expressava les seves opinions amb contundència. De fet, va fer gires de difusió de la ideologia anarquista i revolucionaria pel País Valencià, arribant a Xàtiva i Alcoi; i ho feia parlant com a dona i argumentant a favor de l'alliberament femení, transgredint el model de dona vigent també en els entorns anarquistes i trencant amb el perfil de les feministes de la seva època, que sovint eren dones cultes i educades en famílies liberals. Segons la historiadora Laura Vicente Villanueva, "Claramunt va establir les bases del 'feminisme obrerista

de base anarquista, antecedent del què es desenvoluparà en els anys trenta de segle XX”.

“ *Hombres que se apellidan liberales los hay sin cuento. Partidos, lo más avanzado en política, no faltan; pero ni los hombres por sí, ni los partidos políticos avanzados se preocupan lo más mínimo de la dignidad de la mujer. No importa. La hermosa acracia, esa idea magna, hará justicia a la mujer; para la acracia no existe raza, color ni sexo. Hermana gemela de nuestra madre Natura, da a cada uno lo que necesita y toma de cada uno lo que puede dar de sí.*

Si supieras, mujer, los bellos resultados que alcanzaríamos si imperase esa idea tan desconocida hoy por la casi la totalidad de las mujeres... Si yo pudiera ser oída por vosotras todas, con qué afán, con qué cariño os dijera:

Dejaos, amigas mías, de esos embustes que os enseñan las religiones todas. Desterrad lejos, muy lejos, esas preocupaciones que os tienen, como a los esclavos del siglo XIII, con un dogal que no os deja moveros para que no penetréis en la senda de la razón. Mi voz no llega a todas vosotras, compañeras queridas; pero seáis las que seáis las que leáis estos renglones que dicta un corazón que siente y un cerebro que piensa, no olvidéis que la mujer se ha de preocupar por su suerte, ha de leer los libros que enseñan, como son las obras ácratas, ha de asociarse con sus hermanas y formar cátedras

populares donde aprender a discutir o para ir aprendiendo lo que nos conviene saber.

Ni obreras explotadas en las fábricas ni esclavas en el hogar o en la familia. ¡Por una sociedad sin amos ni señores!

La seva figura va estar relacionada amb diversos atemptats a la ciutat de Barcelona: el 1893, quan sortia d'un míting celebrat al teatre de la Gran Via de Barcelona va ser detinguda, però posada en llibertat. També aquell

any, la van detenir amb motiu de l'atemptat comès al Teatre del Liceu, però novament per poc temps.

En el 1896, la van implicar directament en l'atemptat comès durant la processó del Corpus de Barcelona, al carrer dels Canvis Nous. A l'espera del judici, la van portar a la presó del castell de Montjuïc. Allà es va donar el conegut com procés de Montjuïc, amb una forta repressió per desorganitzar el moviment anarquista que passava per tortures i afusellaments. Foren detingudes 400 persones.

Claramunt va relatar les vivències a Montjuïc des de la seva detenció:

“ El día 14 de Junio de 1896 tuve que abandonar la humilde casa en que vivía con mi compañero Antonio Gurri. La guardia civil nos detuvo en Camprodón y practicó en mis muebles un minucioso registro, que más bien parecía un saqueo. Este acto produjo en nuestro ánimo una impresión penosa y no pude contener mis lágrimas al ver que se nos trataba como si fuésemos unos facinerosos, de los que no se podía esperar nada bueno.

Cuatro días después de mi detención y cuando se hubieron cansado de marearme con preguntas irritantes, llevándome del juzgado al gobierno civil y de ceca en meca, me vi separada de mi compañero e ingresé en la cárcel. En ésta me hallé con unas infelices mujeres detenidas como yo a consecuencia del crimen de la calle de Cambios Nuevos. Los hierros candentes aplicados á los muslos del infortunado Nogues no le causaron quizá un dolor tan horrible como el que padecieron aquellas desgraciadas mujeres, que en su mayoría eran madres.

Se nos trataba peor que a depravados criminales. Para nosotras no había cama, ni comunicación, ni enfermería, ni respeto, nada.

¡Cuánto sufrí moralmente durante los tres meses estuve en la cárcel! ¡ No puede concebirse! Mucho se ha hablado y con razón de los tormentos materiales, pero de los morales no hay nada escrito y sin embargo han causado muchas víctimas y han dejado profunda huella en muchos organismos. ¡Cuánto sufrí y cuánto sufrieron mis compañeras durante nuestro cautiverio!

[...] El calabozo era malísimo, húmedo, lleno de ratones y moscas, el jergón tenía muchos piojos y otros insectos repugnantes que en verdad confieso que me molestaron mucho. [...] Al pie de mi cama pude leer las firmas de mis compañeros en ideas, Archs y Sabat. Detrás de una puerta y escritas con lápiz, había algunas líneas firmadas por Sirero!; al extremo de otro cuartito, también estaba impreso en la pared, al parecer con un vidrio, un ¡ viva la vida! ¡viva la anarquía!

En los primeros días de estar encerrada en aquel calabozo, lloré mucho; y no era el miedo el causante de mis lágrimas, sino el recuerdo de mis malogrados compañeros asesinados vilmente en los fosos de la maldita fortaleza. [...] Comprendí que nos tenían un odio terrible, porque no sabían cómo nos las componíamos para hacer salir y entrar tanta cosa a despecho de la vigilancia y rigor desplegados; así es que me incliné a creer que aquellos hombres serían martirizados para hacerles declarar los nombres de los que nos protegían. [...] Durante el tiempo que estuve esperando el fallo del tribunal, sufrí lo que no es decible... y llegó, pero terrible, condenando á cinco inocentes á la última pena. ¡Que alegría para los verdugos! ¡La burguesía quedaba complacida!

Finalment, la seva condemna va ser el desterrament. Es va instal·lar a Londres amb el seu company, José López Montenegro, i després tots dos es van traslladar a Roubaix, a França, on van treballar com teixidors.

Festivitat de l'enterrament de la sardina, 1935. Tres Pins

LA FONT DEL GAT

Durant el s. XIX, la Font del Gat als jardins de Laribal era un lloc de reunió de persones joves de classe treballadora que hi anaven a passar el diumenge quan feia bon temps. La vegetació densa i els raconets oferien una mica d'intimitat en una societat moralment rígida.

La cançó "Baixant per la Font del Gat" o "Marieta de l'ull viu" va ser molt coneguda sobretot a Barcelona, on s'hi troba la font. Sembla que va aparèixer a finals del s.XIX, i la seva popularitat es degué a la seva estructura senzilla, en forma de rodolí, amb una frase que es repeteix al mig -Marieta, Marieta-, com a les cançons infantils. Això afavoreix que la gent les pugui fer seves i les modifiqui com si fos un joc. Va anar, doncs, reformulant-se en tonades per a criatures i descontextua-

litzant-se la història, com el cas del "Jan Petit quan balla" o "Dónde están las llaves?".

La cançó "Baixant per la Font del Gat" o "Marieta de l'ull viu" va ser molt coneguda sobretot a Barcelona, on s'hi troba la font

Arrel de la popularitat de la cançó, apareixerà en un cuplet als anys 20 i més tard en una obra de teatre que seria adaptada al cinema, mut i en blanc i negre, és clar.

Els cuplets eren cançons lleugeres amb temes picants o pujats de to o de sàtira política tradicionalment interpretats per dones, sovint amb poca roba, i pels llavors anomenats transformistes que les imitaven. De segur que es va sentir molt als teatres de barraca del Paral·lel de l'època. Potser la va cantar la Raquel Meyer o El Derkas. Alguns cuplets es van convertir en autèntiques icones, com fou el cas del de la "Marieta". Van ser un vehicle molt important que va permetre a dones dir coses que potser no podien dir en cap altre context.

Però, de què parla la cançó de la font del gat? Senzill: una noia i un soldat festegen a la vora de la font. Hi trobem al menys dos símbols: el del soldat com a mite romàntic d'home ric o exòtic; i el de noia pobra, en la qual ningú no es fixa. Trobem Marietes a d'altres cançons essent joves de classe baixa, treballadores, sovint criades i solteres.

Sembla que una noia que es deia Maria treballava a l'Hostal de la Bona Sort del carrer dels Carders (actualment seu de RAI). Aquí és on comencen els dubtes sobre l'ubicació de la font, doncs hi havia una altra Font del Gat a la plaça Sant Agustí Vell, al barri de la Ribera. A la mateixa plaça hi havia una caserna militar, a on potser hauria viscut el soldat de la cançó. Podria ser que es conegueren quan la Maria anava a buscar aigua per la tasca de la fonda.

Per una vegada, perviu el nom de la dona i el soldat podria ser un de qualsevol

Potser no sabrem mai quina és la Font del Gat de la cançó, ni podem estar segures que la Marieta de l'Ull Viu és la Maria de l'Hostal de la Bona sort. El que és segur és que la Font del Gat de Montjuïc era un popular lloc d'esbarjo de persones humils i que, per una vegada, perviu el nom de la dona i el soldat podria ser un de qualsevol. Avui la coneixem gràcies a la difusió que li van donar els diferents formats que va anar adoptant i a la ràdio a on va sonar moltíssim. Quan la

cantem recordem a una noia jove, soltera i de classe treballadora que festejava amb qui li donava la gana (desitgem) a una font qualsevol.

De fet, en el cuplet, el Joan Amich li fa dir en primera persona com està de fastiguejada per ser la protagonista de la cançoneta i diu que si no hagués conegut al soldat encara hi aniria a la Font del Gat. Té nostalgia la Marieta de la seva vida de soltera, potser?

[...]

*Jo sóc la Marieta que anava amb el soldat,
de qui en cantaven cobles les dones del veïnat.
La més mortificant cançó que em varen fer
va ser la que a tothora sentia pel carrer.*

*Jo sóc la criticada Marieta,
que retreu aquest cant amb picardia,
i amb el mateix soldat, si no hi hagués anat,
jo encara tornaria a anar a la Font del Gat.
Solia ser a les festes el meu divertiment
anar a beure aigua fresca, com feia molta gent.
La Font del Gat, doncs, era grat lloc d'esbargiment,
on el soldat jo veia si era o no valent.
Perquè un dia em van veure que ens fèiem un petó,
alguna mala llengua va treure'ns la cançó.*

*Jo sóc la criticada Marieta,
que retreu aquest cant amb picardia,
i amb el mateix soldat, si no hi hagués anat,
jo encara tornaria a anar a la Font del Gat.
[...]*

**BAIXANT DE LA
FONT DEL GAT**

**LA MARIETA
DE L'ULL VIU**

TRAGICOMÈDIA EN 4 ACTES

DE

AMICHATIS I MANTUA

S. J.
Ent.
13-7a
BAR

S. DONAVIA
LIBRETER
13 - Tàrracoletta - 13
BARCELONA

ASSUMPCIÓ CASALS
en LA MARIETA DE L'ULL VIU

(Fotog. Amadeo)

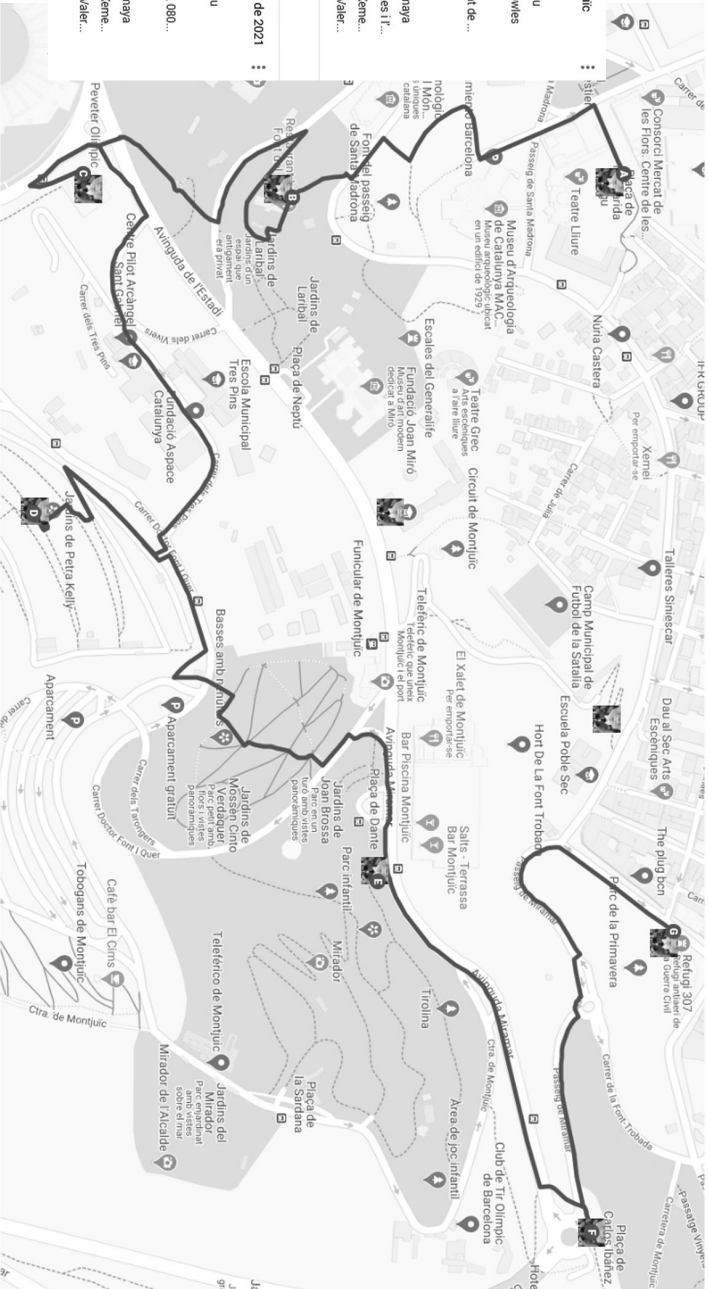
:: NÚMERO 156 ::

40 cèntims

Números endarrerits: 50 cts.

- Ruta feminista per Montjuïc
- Etils individuals
- Plaça de Margarida Xirgu
- Homenaje a Valerie Powles
- Jardins de Peira Kelly
- Escola del Bosc: El llegat de ...
- Castell de Montjuïc
- Font del Gat
- Monument a Carmen Amaya
- Museu Olímpic: Les dones i l'...
- Mirador sobre les Tres Xem...
- Pedregu 307: El llegat de Valer...

- Capa sense títol
- Indicacions dia 7 de març de 2021
- A peu
- Plaça de Margarida Xirgu
- Font del Gat
- Avinguda de Espana, 60, 980...
- Jardines de Peira Kelly
- Monument a Carmen Amaya
- Mirador sobre las Tres Xem...
- Pedregu 307: El llegat de Valer...
- Apejox una destinació

Aquesta publicació ha estat una iniciativa de l'Assemblea Poble Sec Feminista, editada per a la Passejada per Montjuïc desenvolupada el març de 2021.

Còpia, difon i completa la Herstòria!